

# Umsögn verkefnastjóra farsældarráða innan landshlutasamtaka sveitarfélaga um tillögu til þingsályktunar um stefnu og framkvæmdaáætlun um farsæld barna til ársins 2030

158. löggjafarþing, þingskjal 75 – 75. Mál

Eftirfarandi er umsögn verkefnastjóra farsældarráða hjá Samtökum sunnlenskra sveitarfélaga (SASS), Samtökum sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV), Samtökum sveitarfélaga á Norðurlandi vestra (SSNV), Vestfjarðastofu og Samtökum sveitarfélaga á Norðurlandi eystra (SSNE).

Verkefnastjórar farsældarráða innan landshlutasamtaka sveitarfélaga fagna framlagðri tillögu til þingsályktunar um stefnu og framkvæmdaáætlun um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna. Tillagan byggir á mikilvægu sjónarmiði um samþætta þjónustu, snemmtækan stuðning og auknu samstarfi milli kerfa í þágu barna og fjölskyldna. Reynslan af innleiðingu farsældarlaga hefur sýnt að markviss samvinna þvert á stofnanir getur haft veruleg jákvæð áhrif á líf barna og fjölskyldna.

Við teljum þó mikilvægt að varpa frekara ljósi á nokkra þætti í stefnunni svo tryggja megí enn frekar að markmið hennar nái fram að ganga.

## **Jafnræði barna óháð búsetu**

Ástæða er til að leggja sérstaka áherslu á að tryggja jafnræði barna óháð búsetu. Börn á landsbyggðinni búa víða enn við lakara aðgengi að sérfræðiþjónustu, greiningum og sérhæfðum úrræðum en börn á höfuðborgarsvæðinu.

Nauðsynlegt er að í framkvæmdaáætluninni verði skýrt kveðið á um jafnt aðgengi að þjónustu með markvissum aðgerðum, m.a. með nýtingu fjarþjónustu, sveigjanlegu þjónustufyrirkomulagi og eflingu svæðisbundinnar sérfræðiþjónustu. Öll börn eiga að hafa sambærilegan aðgang að þjónustu þegar hennar er þörf óháð búsetu.

## **Kortlagning kerfislægra hindrana í miðlun upplýsinga**

Í dag standa þjónustuveitendur víða frammi fyrir áskorunum varðandi miðlun nauðsynlegra upplýsinga milli kerfa, þrátt fyrir að sameiginlegt markmið sé að tryggja samfellu og gæði í þjónustu við börn.

Mikilvægt er að ráðist verði í markvissa kortlagningu á þeim kerfislægu hindrunum, verklagsreglum, tæknilegum takmörkunum og lagalegum álitaefnum sem torvela upplýsingamiðlun um barn í samþættri þjónustu. Í kjölfarið verði mótaðar skýrar tillögur að lausnum og breytingum sem auðvelda þjónustuveitendum að vinna saman í þágu barnsins á sama tíma og gætt er að persónuvernd og réttindum barna og fjölskyldna.

### **Brýn viðbrögð við biðlistum**

Nauðsynlegt er að stefnan taki með skýrari hætti á þeim alvarlega vanda sem langir biðlistar eftir greiningum og sérfræðiþjónustu valda börnum og fjölskyldum.

Það er óásættanlegt að börn bíði eftir greiningu eða nauðsynlegri þjónustu stóran hluta æsku sinnar. Á meðan á biðinni stendur missa börn af mikilvægum tækifærum til snemmtækrar íhlutunar og fjölskyldur standa oft án viðeigandi stuðnings með tilheyrandi hættu á að vandinn stigmagnist.

Í framkvæmdaáætluninni þarf að kveða á um kortlagningu biðlista eftir lögbundinni þjónustu og orsakir þeirra, samræmd viðmið um forgangsörðun mála, markvissar aðgerðir til að stytta biðtíma og viðmið um viðeigandi stuðning á biðtíma.

### **Sameiginlegur skilningur á hlutverkum og ábyrgð**

Reynslan sýnir að eitt af mikilvægustu verkefnum innleiðingarinnar hefur verið að tryggja sameiginlegan skilning þjónustuveitenda á hlutverkum, ábyrgð og verksviði þeirra sem starfa innan farsældarkerfisins.

Mismunandi túlkun á ábyrgð getur valdið töfum, óvissu og ósamræmi í þjónustu. Nauðsynlegt er að halda áfram vinnu við samræmingu verklags, fræðslu og leiðbeininga þannig að allir aðilar sem koma að samþættri þjónustu starfi út frá sameiginlegum grunni og skýrri sýn.

### **Áframhaldandi stuðningur við svæðisbundin farsældarráð**

Svæðisbundin farsældarráð eru veigamikil kjölfesta í innleiðingu á stefnu ríkisins í farsæld barna. Ráðin hafa þegar skapað mikilvægan samráðsvettvang, aukið samhæfingu milli kerfa og stuðlað að sameiginlegri stefnumótun þvert á landssvæði.

Nauðsynlegt er að áframhaldandi fjármögnun og stuðningur við starf farsældarráðanna og verkefnastjóra þeirra verði tryggður. Reynslan sýnir að farsældarráðin eru afar mikilvægur hlekkur í því að ryðja úr vegi hindrunum milli ríkis og sveitarfélaga. Það er því nauðsynlegt að stuðningur við svæðisbundin farsældarráð takmarkist ekki við upphaf eða gerð áætlana heldur nái yfir framkvæmdatímabil stefnunnar. Reynslan sýnir að farsældarráðin gegna lykilhlutverki við að greina áskoranir á svæðunum, samræma aðgerðir og stuðla að jafnræði barna óháð búsetu.

## **Heildstæð endurskoðun þjónustufarvegjar barna með taugaproskaraskanir**

Brýnt er að ráðist verði í heildstæða endurskoðun á þjónustufarvegi barna með taugaproskaraskanir. Víða upplifa fjölskyldur flókna og sundurlausa þjónustu þar sem ábyrgð dreifist á milli margra kerfa og stofnana.

Nauðsynlegt er að greina þjónustuferlið í heild sinni, frá fyrstu ábendingum um vanda til greiningar, meðferðar og langvarandi stuðnings. Markmið slíkrar vinnu þarf að vera að einfalda ferla, skýra ábyrgð og tryggja samfellu þjónustu óháð búsetu barns eða aldri.

## **Samræmd innleiðing farsældar í öllum kerfum**

Mikilvægt er að lögð verði enn frekari áhersla á að farsæld barna verði innleidd með samræmdum hætti í heilbrigðis-, mennta-, félags- og barnaverndarkerfum. Enn má greina mismunandi áherslur og framkvæmd milli kerfa og svæða sem getur dregið úr árangri. Nauðsynlegt er að stjórnvöld leiði áfram sameiginlega innleiðingu, samræmi verklag og tryggi að öll kerfi vinni út frá sömu markmiðum og grunngildum farsældarlaganna.

## **Fjármögnun og sjálfbær innleiðing farsældarkerfisins**

Markmið stefnunnar verði ekki að veruleika nema tryggð sé sjálfbær og fyrirsjáanleg fjármögnun þeirra lögbundnu verkefna sem henni fylgja. Mikilvægt er að ríki og sveitarfélög hafi sameiginlegan skilning á því að þær skyldur sem lögin leggja á sveitarfélög eru varanlegar og að fjármögnun þeirra þurfi að taka mið af því.

Nauðsynlegt er að fram fari heildstætt mat á raunverulegum kostnaði sveitarfélaga við framkvæmd farsældarlaganna og að niðurstöður þess verði nýttar við ákvarðanir um framtíðarfjármögnun kerfisins. Árangursmat innleiðingarinnar þarf þannig ekki aðeins að taka til þjónustunnar sjálfrar heldur einnig þeirra fjárhagslegu forsendna sem liggja að baki framkvæmd hennar.

## **Niðurlag**

Verkefnastjórar farsældarráða telja að framtíðarsýn stefnunnar sé metnaðarfull og mikilvægt framfaraskref í þágu barna. Til þess að markmið hennar nái fram að ganga þarf hins vegar að tryggja jafnræði barna óháð búsetu, vinna markvisst að styttingu biðlista, kortleggja og afnema hindranir í upplýsingamiðlun milli þjónustukerfa, endurskoða þjónustufarveg barna með taugaproskaraskanir, efla samræmda innleiðingu farsældar í öllum þjónustukerfum og tryggja varanlega fjármögnun þeirra

lögbundnu verkefna sem farsældarkerfið byggir á. Jafnframt þarf að tryggja áframhaldandi stuðning við svæðisbundin farsældarráð sem hafa reynst mikilvægur vettvangur samstarfs, nýsköpunar og þróunar þjónustu í þágu barna og fjölskyldna um allt land.

Virðingarfyllst,

Arna Ír Gunnarsdóttir verkefnastjóri farsældarráðs Suðurlands

Bára Daðadóttir verkefnastjóri farsældarráðs Vesturlands

Elva Gunnlaugsdóttir verkefnastjóri farsældarráðs Norðurlands eystra

Erna Lea Bergsteinsdóttir verkefnastjóri farsældarráðs Vestfjarða

Nína Hrönn Gunnarsdóttir verkefnastjóri farsældarráðs Austurlands

Sara Björk Þorsteinsdóttir verkefnastjóri farsældarráðs Norðurlands vestra